

آیت‌ا... العظمی خویی، از استادان مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی

مرحوم آیت‌ا... العظمی خویی از مراجع بزرگ دوران معاصر، در سال ۱۲۷۸ ه.ش در شهر خوی متولد شد و در سال ۱۲۷۱، در شهر کوفه در فانی راوداع گفت. او آثار فراوانی در علوم اسلامی دارد که «البیان فی تفسیر القرآن»، «منهاج الصالحین» و «معجم رجال الحدیث»، از مشهورترین آن هاست. مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی و پدر بزرگوارش، از شاگردان آیت‌ا... العظمی خویی بودند.

نگاهی به جایگاه علمی و مبارزات سیاسی مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی

میراث دار جهاد و اجتهاد از مکتب امام (ره) و شهید صدر

عکس: khamenei.ir

آیت‌ا... هاشمی شاهرودی در کنار شهید صدر

آیت‌ا... هاشمی شاهرودی در کنار شهید چمران

۶۶

مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی به دلیل روشن بینی و نیز، هوش و استعداد سرشار در استنباط احکام و آشنایی گسترده با علوم عقلی، همواره مورد توجه بزرگان و علمای بنام دوران بود. رهبر انقلاب در دیدار تیرماه سال ۱۳۸۷ مسئولان قضایی، درباره وی گفته‌اند: «امروز خوشبختانه قوه قضاییه با مدیریت و ریاست جناب آقای شاهرودی، عالم، مجتهد، فاضل، مسلط بر مبانی و مباحث، اداره می‌شود؛ این فرصت خیلی خوبی است. وجود یک چنین افرادی و شخصیت‌های برجسته در درون قوه قضاییه، فرصت‌های خوبی است»

گفته‌اند: «امروز خوشبختانه قوه قضاییه با مدیریت و ریاست جناب آقای شاهرودی، عالم، مجتهد، فاضل، مسلط بر مبانی و مباحث، اداره می‌شود؛ این فرصت خیلی خوبی است. وجود یک چنین افرادی و شخصیت‌های برجسته در درون قوه قضاییه، فرصت‌های خوبی است.» همان‌طور که اشاره شد، در دوران تحصیل در نجف اشرف و تلمذ نزد عالم و فقیه مبارز، شهید آیت‌ا... محمدباقر صدر نیز، مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی از جایگاهی ممتاز، نزد استاد خود برخوردار بود. شهید صدر در نامه‌ای به یکی از دوستانش، نوشته بود: «آقای هاشمی، رشد علمی شگفت‌انگیز و نبوغ آمیزی دارد، و در جایی دیگر، او را به عنوان «وجود» خودش، معرفی کرده‌است. شهید صدر در اجازه اجتهادی که برای آیت‌ا... هاشمی شاهرودی نوشت، آمده است: «فرزند گرانقدر ما حجت الاسلام والمسلمین سیدمحمود هاشمی دامت برکاته، بخشی از عمر خود را صرف تحصیل فقه و اصول و علوم شریعت کرد و با تأیید و تسدید خداوند سبحانه و تعالی، به درجه اجتهاد رسید و الحمد لله رب العالمین، او امروز از مجتهدانی است که امید اسلام و مسلمین به آنان بسته است. او در همه امور حسیه از این جانب و کالت دارد و نظر او نظر من است.»

آیت‌ا... هاشمی شاهرودی، پس از پایان دوران خدمت در قوه قضاییه، به قم بازگشت و در سر و بحث‌ها از سر گرفت. وی به عنوان یکی از مراجع مسلم تقلید، آثار مختلفی از خود بر جا گذاشت که از جمله آن‌ها می‌توان به «بحوث فی علم الاصول» (تقریرات درس‌های اصول شهید صدر در ۷ جلد)، «کتاب الخمس» (۲ جلد)، «مقالات فقهیه»، «قاعده فراغ و تجاوز»، «حکومت اسلامی»، «جهان بینی اسلامی»، «تفسیر موضوعی بخشی از نهج البلاغه»، «تفسیر آیه مودت ذی القربی»، «بحوث فی الفقه الزراعی»، «محاضرات فی الثورة الحسینیة»، «الصوم، تربیه و هدایة»، «کتاب الاجاره» (۲ جلد)، «کتاب الزکاة» (۴ جلد)، «کتاب المضاربة»، «قرارات فقهیه معاصره» (۲ جلد)، «بحث‌هایی پیرامون اصول فقه»، «درسامه اصول فقه»، «رساله توضیح المسائل»، «منشور قضاء» و «صحیفه عدالت» (۸ جلد) اشاره کرد.

عروج به ملکوت اعلی
این عالم ربانی و مجتهد عظیم‌الشان، سرانجام در شامگاه سوم دی ماه سال ۱۳۹۷، چشم از جهان فرو بست و به دیدار معبود شتافت. آیت‌ا... سیدمحمود هاشمی شاهرودی، افزون بر تصدی ریاست دستگاه قضا و عضویت در شورای نگهبان، در دوران حیات پرثمرش، عضویت مجمع جهانی اهل بیت (ع)، عضویت مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، ریاست مؤسسه دایرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت (ع)، عضویت و نیابت رئیس مجلس خبرگان رهبری، ریاست هیئت عالی حل اختلاف و تنظیم روابط قوای سه‌گانه و ریاست مجمع تشخیص مصلحت نظام را هم بر عهده داشت.

■ بازگشت به ایران

مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی پس از بازگشت به ایران، افزون بر نقش رابط میان امام (ره) و شهید صدر، با دستور رهبر انقلاب به همکاری با حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای پرداخت و در ایجاد تشکیلات جامعه روحانیت مبارز تهران نقش مهمی داشت. آن مرحوم، چندی بعد، برای سازمان دهی جریان‌های سیاسی شیعه در عراق و هماهنگ کردن فعالیت آن‌ها علیه رژیم بعث، مجلس اعلاى اسلامی عراق را، در سال ۱۳۶۱، بنیان‌گذاری کرد و خود به عنوان عضو مؤسس آن، به ایفای نقش در جریان مبارزاتی شیعیان عراق، علیه رژیم صدام پرداخت. آن مرحوم، مدتی پس از ورود به ایران، در سال ۱۳۵۸، با دستور حضرت امام (ره)، به قم رفت و به احیاء و تدریس فقه حکومتی استوار بر ادله استنباط جواهری مشغول شد. مقارن همین دوره، درس خارج فقه او نیز، در حوزه علمیه قم آغاز شد و تا واپسین ماه‌های عمر پربركتش، ادامه پیدا کرد.

■ همراه با ولی فقیه زمان

پس از رحلت حضرت امام (ره) و آغاز رهبری حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای، مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی، به دلیل جایگاه برجسته علمی و فقهی، در سال ۱۳۷۱، به عضویت هیئت فقهایی برگزیده شد که مسئولیت آن، بررسی مسائل روز و تهیه احکام فقهی مناسب برای آن‌ها بود. در سال ۱۳۷۳، مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی، از سوی رهبر انقلاب، به عنوان عضو فقیه شورای نگهبان منصوب شد.

آن مرحوم در سال ۱۳۷۸، با حکم مقام معظم رهبری، ریاست قوه قضاییه را بر عهده گرفت و در دو دوره پنج‌ساله، اداره این قوه را بر عهده داشت.

■ رئیس دستگاه قضا

در دوران ریاست آیت‌ا... هاشمی شاهرودی بر قوه قضاییه، گام‌های مؤثری برای بهینه کردن فعالیت دستگاه قضایی کشور، هم به لحاظ اجرایی و هم از جنبه تقنینی، برداشته شد. اصلاح قانون مجازات اسلامی، تلاش برای اجرای بحث کفیز دایی و زندان ز دایی، از جمله اقدامات وی در دوره ریاست بر قوه قضاییه محسوب می‌شود.

آن مرحوم در دوران تصدی ریاست دستگاه قضا، دست به اجرای اصلاحاتی برای تسریع در روند رسیدگی به پرونده‌ها و نیز، برقراری ارتباط مستقیم با مردم در قالب جلسات ارتباطات مردمی زد. زمان ملاقات‌های هفتگی مردم، پنج‌شنبه‌ها تعیین شد و چون آمار متقاضیان دیدار با رئیس قوه قضاییه، بالا بود، با دستور آیت‌ا... هاشمی شاهرودی، حوزه نظارت ویژه قوه قضاییه ایجاد شد و این مجموعه توانست در دور دوم ریاست آن مرحوم بر دستگاه قضا، به ۱۲ هزار و ۷۲۲ درخواست رسیدگی کند که آمارى در خور توجه محسوب می‌شود. این فعالیت‌ها در ارتقای سطح کمی و کیفی قوه قضاییه، نقش مهمی داشت.

■ بازگشت به کرسی تدریس و تحقیق

آیت‌ا... هاشمی شاهرودی، پس از پایان دوران خدمت در قوه قضاییه، به قم بازگشت و در سر و بحث‌ها از سر گرفت. وی به عنوان یکی از مراجع مسلم تقلید، آثار مختلفی از خود بر جا گذاشت که از جمله آن‌ها می‌توان به «بحوث فی علم الاصول» (تقریرات درس‌های اصول شهید صدر در ۷ جلد)، «کتاب الخمس» (۲ جلد)، «مقالات فقهیه»، «قاعده فراغ و تجاوز»، «حکومت اسلامی»، «جهان بینی اسلامی»، «تفسیر موضوعی بخشی از نهج البلاغه»، «تفسیر آیه مودت ذی القربی»، «بحوث فی الفقه الزراعی»، «محاضرات فی الثورة الحسینیة»، «الصوم، تربیه و هدایة»، «کتاب الاجاره» (۲ جلد)، «کتاب الزکاة» (۴ جلد)، «کتاب المضاربة»، «قرارات فقهیه معاصره» (۲ جلد)، «بحث‌هایی پیرامون اصول فقه»، «درسامه اصول فقه»، «رساله توضیح المسائل»، «منشور قضاء» و «صحیفه عدالت» (۸ جلد) اشاره کرد.

■ در کلام بزرگان

مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی به دلیل روشن بینی و نیز، هوش و استعداد سرشار در استنباط احکام و آشنایی گسترده با علوم عقلی، همواره مورد توجه بزرگان و علمای بنام دوران بود. رهبر انقلاب در دیدار تیرماه سال ۱۳۸۷ مسئولان قضایی، درباره وی

■ جواد نوائیان رودسری
info@khorasannews.com

نجف اشرف، مرقد مطهر امیرمؤمنان، امام علی (ع) قرن‌هاست که میزبان ایرانیان مشتاقی است که به امید کسب فیض معنوی از مضجع شریف آن حضرت و بهره‌مندی از پایگاه علمی و فقهی حوزه علمیه هزار ساله این شهر، به آن‌ها روی آورده و مجاور شده‌اند. سال ۱۳۲۷ ه.ش، در یکی از همین خانواده‌های ایرانی که اصالت شاهرودی داشت، پسری به دنیا آمد که نامش را «سید محمود» گذاشتند؛ پسری که بعدها یکی از فقهای تراز اول جهان تشیع و بلکه جهان اسلام شد. پدر مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی، از شاگردان میرز آیت‌ا... العظمی خویی بود و مسئولیت نگارش و تحریر بحث‌های فقه و اصول استاد خود را بر عهده داشت. آیت‌ا... هاشمی شاهرودی از طرف مادری نیز، به سلسله جلیله سادات منتسب و مادر بزرگوارش، دختر مرحوم آیت‌ا... سید علی مدد موسوی قاضی، از علمای جنوب خراسان و از اهالی روستای سیدان در ۵۰ کیلومتری شهر بیرجند بود.

■ تحصیلات علوم دینی

پرورش در خاندانی اهل علم و تقوا، فرصتی مغتنم برای مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی بود تا بتواند، با استفاده از هوش سرشار و حافظه کم‌نظیر خود، به فراگیری علوم دینی بپردازد. او ابتدا به دبستان علوی در نجف رفت و پس از گذراندن دوره ابتدایی، وارد حوزه علمیه کهن سال این شهر شد و در مدت کوتاهی، درس‌های مرحله سطح را فرا گرفت و وارد حلقه شاگردان عالم و فقیه مجاهد و مبارز، شهید آیت‌ا... سیدمحمدباقر صدر شد. مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی، افزون بر شرکت در درس‌های استاد خود، از دانش دیگر استادان حوزه علمیه نجف نیز بهره‌برد که در میان آن‌ها، حضرت امام خمینی (ره) که در آن زمان، دوران تبعید را در عراق سپری می‌کردند و حلقه در درس ایشان در مسجد شیخ انصاری برگزار می‌شد، جایگاهی بی‌بدیل داشت.

■ آغاز مبارزات سیاسی

با قدرت گرفتن حزب بعث در عراق و تقابل‌ایادی این حزب با بزرگان حوزه علمیه شیعه، شرایط دشواری برای فضلا و علمای حوزه‌های علمیه نجف و کربلا به وجود آمد. در سال ۱۳۵۳، نظامیان بعثی به بیوت علما هجوم بردند و به بازداشت گسترده آنان و شاگردانشان اقدام کردند. مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی در همین هجوم، بازداشت و روانه شکنجه‌گاه‌های بعثی‌ها شد و تحت شکنجه و آزار روحی و جسمی قرار گرفت. پس از آن که صدام، قیای هم‌حزبی خود را کنار زد و حکومت را به دست گرفت، شرایط وخیم‌تر شد. در پی پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و تظاهرات گسترده مردم عراق در حمایت از آن، مرحوم آیت‌ا... هاشمی شاهرودی نیز که نقش ویژه‌ای در سازمان دهی این تظاهرات داشت، تحت تعقیب استخبارات رژیم صدام قرار گرفت و در جریان همین وقایع بود که سه برادر آن مرحوم، توسط دژ خیماز رژیم بعث، به شهادت رسیدند. به همین دلیل، شهید صدر او را به بازگشت به سرزمین اجدادی‌اش، ایران، ترغیب کرد و از شاگردش خواست که نماینده وی، نزد امام خمینی (ره) باشد.

۶۶

آیت‌ا... هاشمی شاهرودی در مدت کوتاهی، درس‌های مرحله سطح را فرا گرفت و وارد حلقه شاگردان عالم و فقیه مجاهد و مبارز، شهید آیت‌ا... سیدمحمدباقر صدر شد.

او افزون بر شرکت در درس‌های شهید صدر، از دانش دیگر استادان حوزه علمیه نجف نیز بهره‌برد که در میان آن‌ها، حضرت امام خمینی (ره) که در آن زمان، دوران تبعید را در عراق سپری می‌کردند و حلقه درس ایشان در مسجد شیخ انصاری برگزار می‌شد، جایگاهی بی‌بدیل داشت

مشاوره حقوقی

● ● ●

خوانندگان محترم! در صفحه ۱۲ روزنامه خراسان، پاسخ‌گوی پرسش‌های حقوقی شما هستیم. شما می‌توانید پرسش‌های خود را در تمام زمینه‌های حقوقی، از طریق پیامک به شماره ۰۹۹۹۲۰۰۰ ارسال کنید. لطفاً در ابتدای متن پیامک حتماً کلمه «حقوقی» را قید فرمایید.

پرسش: فرد بد هکاری برای حفظ اموال خود، در زمینه واگذاری آن‌ها به همسرش اقدام کرده‌است. آیا می‌توانم با توجه به این مسئله، از دادگاه بخواهم که اموال همسر وی را بابت بدهی توقیف کند؟

پاسخ: اگر واگذاری اموال بد هکار به همسرش به منظور فرار از پرداخت بدهی بوده است و این موضوع در دادگاه ثابت شود و باقی مانده اموال بد هکار برای پرداخت بدهی‌اش کافی نباشد، می‌توان اموال واگذار شده را از همسر بد هکار بازپس گرفت. در صورت‌این بین رفتن اموال واگذار شده یا انتقال آن‌ها به افراد ثالث، مثل یا قیمت اموال واگذار شده از همسر بد هکار دریافت و طلب طلبکار از محل آن پرداخت می‌شود. پس از صدور حکم محکومیت به پرداخت بدهی، بد هکار باید حکم را اجرا کند یا با تقدیم دادخواست اعسار ادعا کند که قادر به پرداخت بدهی‌اش نیست و از دادگاه درخواست کند به موضوع رسیدگی و بدهی را تسطیط کند. در غیر این صورت، بد هکار تا زمان اجرای حکم پرداخت بدهی، به درخواست طلبکار حبس می‌شود. ماده ۳ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مقرر می‌کند: «اگر استیفای محکوم‌به از طرق مذکور در این قانون ممکن نگردد، محکوم علیه به تقاضای محکوم له تا زمان اجرای حکم یا پذیرفته شدن ادعای اعسار او یا جلب رضایت محکوم له حبس می‌شود. چنان چه محکوم علیه تا سی روز پس از ابلاغ اجرائیه، ضمن ارائه صورت کلیه اموال خود، دعوای اعسار خویش را اقامه کرده باشد، حبس نمی‌شود؛ مگر این که دعوای اعسار مسترد یا به موجب حکم قطعی رد شود.» اگر بد هکار دعوای اعسار طرح کرده، ادعا کند از پرداخت بدهی ناتوان است، باید همراه دادخواست اعسار، صورت‌داری خود و نقل و انتقالات مربوط به داری‌اش را تا یک سال قبل از تقدیم دادخواست اعسار، به دادگاه تقدیم کند. در این زمان، طلبکار می‌تواند مدعی انتقال مال به قصد فرار از دین شود. اظهار خلاف واقع در تنظیم صورت‌داری جرم است. ماده ۱۶ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مقرر می‌کند: «هرگاه محکوم دیا به صورت اموال خود موضوع مواد (۳) و (۸) این قانون، به منظور فرار از اجرای حکم، از اعلام کامل اموال خود مطابق مقررات این قانون خودداری کند یا پس از صدور حکم اعسار، معلوم شود بر خلاف واقع، خود را معسر قلمداد کرده است، دادگاه ضمن حکم به فرار از حکم اعسار سابق محکوم علیه را به حبس تعزیری یا جزای محکوم خواهد کرد.» ماده ۲۱ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی بیان می‌کند: «انتقال مال به دیگری به هر نحو، به وسیله مدیون با انگیزه فرار از ادای دین، به نحوی که باقی مانده اموال برای پرداخت دیون کافی نباشد، موجب حبس تعزیری یا جزای نقدی درجه شش [حبس بیش از شش ماه تا دو سال یا جزای نقدی بیش از بیست میلیون ریال تا هشتاد میلیون ریال] یا جزای نقدی معادل نصف محکوم به یا هر دو مجازات می‌شود و در صورتی که منتقل‌الیه نیز با علم به موضوع اقدام کرده باشد، در حکم شریک جرم است. در این صورت، عین آن مال و در صورت تلف یا انتقال، مثل یا قیمت آن از اموال انتقال گیرنده، به عنوان جرمیه اخذ و محکوم به از محل آن استیفا خواهد شد.»

آیت‌ا... هاشمی شاهرودی در کنار شهید صدر

آیت‌ا... هاشمی شاهرودی (نفر اول سمت چپ)

آیت‌ا... هاشمی شاهرودی

آیت‌ا... هاشمی شاهرودی

آیت‌ا... هاشمی شاهرودی